

Avalent>Teie õigused>Süüdistatavad (kriminaalmenetlused)

Oskarženi (postępowanie karne)

Poola

W niniejszych arkuszach informacyjnych wyjaśniono, co się dzieje, gdy dana osoba jest podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa i sprawa podlega rozpoznaniu przez sąd.

Jeśli padłeś ofiarą przestępstwa, pełną informację na temat przysługujących ci praw znajdziesz [tutaj](#).

Przebieg procesu karnego

Poniżej przedstawiono charakterystykę zwykłych etapów procesu karnego.

Polski proces karny jest praktycznie w całości uregulowany w jednej ustawie - [Kodeksie postępowania karnego](#) z 1997 roku.

Zasady procesu karnego

Prawdy – podstawą wszelkich ustaleń/rozstrzygnięć organów ścigania i sądów są prawdziwe ustalenia faktyczne;

Bezpośredniości, usłności i jawności – rozprawy odbywają się ustnie, sąd zapoznaje się bezpośrednio z dowodami oraz co do zasady posiedzenia są otwarte dla publiczności;

Profesjonalizmu – sprawy rozpoznawane są przez zawodowego sędziego; w części spraw w składach orzekających zasiadają dodatkowo ławnicy;

Domniemania niewinności – oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem;

In dubio pro reo – niedające się usunąć wątpliwości natury faktycznej lub prawnej należy rozstrzygać na korzyść oskarżonego;

Prawa do pełnej obrony – oskarżony ma prawo do obrony i profesjonalnego obrońcy w toku całego procesu;

Swobodnej oceny dowodów - organy procesowe wydają każde rozstrzygnięcie na podstawie całokształtu dowodów z uwzględnieniem doświadczenia życiowego, wskazań wiedzy i zasad prawidłowego rozumowania;

Niezależności i niezawisłości – sądy są niezależne od władzy wykonawczej, a sędziowie niezawisli (podlegają tylko Konstytucji i ustawom);

Legalizmu - ściganiu podlega każde zachowanie realizujące znamiona typu czynu zabronionego.

Fazy procesu

Postępowanie przygotowawcze (śledztwo lub dochodzenie)

Ta faza jest prowadzona lub nadzorowana przez Prokuraturę podporządkowaną niezależnemu od władzy wykonawczej Prokuratorowi Generalnemu. Na tym etapie zbiera się podstawowe informacje na temat podejrzanego oraz ewentualnego popełnionego przestępstwa. Postępowanie to co do zasady kończy się umorzeniem postępowania lub wniesieniem aktu oskarżenia do sądu.

Postępowanie sądowe

Jest prowadzone przez niezależny sąd składający się z niezależnych sędziów w oparciu o przedstawiony akt oskarżenia. Sąd przeprowadza dowody, wydaje orzeczenia; postępowanie jest dwuinstancyjne.

Postępowanie wykonawcze

Postępowanie wykonawcze jest prowadzone w oparciu o [Kodeks karny wykonawczy z 1997 r.](#)

Szczegółowe informacje na temat tych etapów procesu oraz na temat przysługujących ci prawach można znaleźć w poszczególnych arkuszach informacyjnych. Informacje te nie stanowią porady prawnej, a ich celem jest wyłącznie funkcja informacyjna.

Rola Komisji Europejskiej

Należy pamiętać, że Komisja Europejska nie bierze udziału w toczących się w państwach członkowskich postępowaniach karnych i w związku z tym nie może pomóc w składaniu skarg. Informacje na temat sposobu wnoszenia skarg oraz podmiotów, do których takie skargi można kierować, są zawarte w niniejszych arkuszach informacyjnych.

Aby uzyskać potrzebne informacje, proszę kliknąć na poniższe linki

[Moje prawa w postępowaniu przygotowawczym](#)

[Moje prawa w trakcie rozprawy sądowej](#)

[Moje prawa po zakończeniu rozprawy](#)

Ostatnia aktualizacja: 01/09/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

1 - Moje prawa w postępowaniu przygotowawczym

A. Jestem cudzoziemcem – czy ma to wpływ na postępowanie przygotowawcze?

Tak, cudzoziemiec nie może podjąć rzetelnej obrony, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, stąd należy mu zapewnić bezpłatny dostęp do tłumacza. W szczególności należy wezwać tłumacza na wszelkiego rodzaju czynności procesowe. Ponadto organ postępowania przygotowawczego ma obowiązek przetłumaczyć postanowienie o przedstawieniu, uzupełnieniu lub zmianie zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenie podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie. Nie jest wymagane pisemne tłumaczenie całych akt danej sprawy, a tylko materiałów niezbędnych dla zapewnienia oskarżonemu rzetelnego procesu.

B. Z jakich etapów składa się postępowanie przygotowawcze?

i. Etap gromadzenia dowodów / Uprawnienie do przeprowadzania postępowania przygotowawczego

Postępowanie karne rozpoczyna się od podjęcia czynności na etapie przedwstępnym poprzedzającym wniesienie aktu oskarżenia – czynności te obejmują zasadniczo przyjęcie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa lub innych zawiadomień, ich weryfikację oraz podjęcie decyzji w sprawie dalszych działań. Kiedy powstaje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, odpowiedni organ wszczyna postępowanie w formie dochodzenia bądź śledztwa. Jest to faza postępowania w sprawie (in rem) prowadząca do wykrycia osoby, która dopuściła się przestępstwa.

Postępowanie przygotowawcze co do zasady prowadzi lub nadzoruje prokurator, a w zakresie przewidzianym w ustawie prowadzi je także Policja. Uprawnienia Policji w tym zakresie mogą przysługiwać także innym organom takich jak Służba Celno-Skarbowa czy Centralne Biuro Antykorupcyjne.

ii. Zatrzymanie policyjne

Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym.

Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, a także wysłuchać go. Z zatrzymania sporządza się protokół. O zatrzymaniu należy zawiadomić prokuratora.

Zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu w zakresie legalności, zasadności i prawidłowości zatrzymania. Zażalenie należy wnieść do sądu za pośrednictwem organu, który był odpowiedzialny za zatrzymanie np. policja, straż graniczna etc. Zażalenie należy wnieść nie później niż w terminie 7 dni od dnia zatrzymania. Należy również pamiętać, że zażalenie na zatrzymanie może być także wniesione następnie już po zwolnieniu osoby zatrzymanej. W takiej sytuacji istnieje możliwość złożenia zażalenia bezpośrednio do sądu. Sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania przedmiotowego zażalenia będzie sąd rejonowy. W przypadku uznania przez sąd, że zatrzymanie, do którego doszło jest nielegalne, bezzasadne, a zatrzymany w dalszym ciągu nie został zwolniony, sąd orzeka o natychmiastowym zwolnieniu oraz informuje o tym fakcie prokuratora, a także organ nadrzędny nad organem który dokonał zatrzymania. Zażalenie przekazywane jest natychmiast do sądu rejonowego przez organ, do którego zażalenie wpłynęło (w przypadku składania zażalenia po zwolnieniu zażalenie wnosimy bezpośrednio do sądu). Wraz z zażaleniem organ przekazuje protokół zatrzymania wraz ze wszystkimi pozostałymi materiałami wskazującymi na słuszność dokonania zatrzymania. Sąd rozpoznaje zażalenie bez zbędnej zwłoki. Ma to na celu rozpoznanie zażalenia najszybciej jak to tylko jest możliwe, a w szczególności przed upływem okresu zatrzymania. Zażalenie sąd rozpoznaje na posiedzeniu w składzie jednoosobowym. Sąd może podczas posiedzenia wysłuchać osoby zatrzymanej i zatrzymującej. Sąd każdorazowo bada legalność, zasadność oraz przebieg tj. prawidłowość zatrzymania.

iii. Przesłuchanie

Przesłuchania może dokonać organ prowadzący postępowanie (np. policja), prokurator lub sąd. Wraz z przedstawieniem zarzutów postępowanie wkracza w fazę przeciwko konkretnej osobie (in personam). Osoba, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, a następnie której postawiono wskazane zarzuty staje się podejrzanym. Na tym etapie ustala się też jego dane osobowe. Następnie podejrzany jest pytany czy otrzymał na piśmie treść pouczeń o uprawnieniach i obowiązkach, a także czy zrozumiał ich treść.

W trakcie przesłuchania podejrzany dysponuje szeregiem praw, o których organ prowadzący czynności powinien go pouczyć. Powinien być po raz kolejny pouczone o prawie do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień oraz do odmowy odpowiedzi na zadawane pytania.

Po wyrażeniu chęci składania wyjaśnień zostaje zadane pytanie o to, czy podejrzany zrozumiał treść zarzutu i czy przyznaje się do jego popełnienia. Po wskazanej procedurze podejrzanemu daje się możliwość swobodnej wypowiedzi na temat zarzucanych mu czynów. Następnie organ prowadzący czynności zadaje pytania. Prawo do zadawania pytań przysługuje również obrońcy obecnemu na przesłuchaniu. Po zakończeniu przesłuchania podejrzany obowiązany jest złożyć podpis bezpośrednio pod treścią złożonych wyjaśnień.

iv. Tymczasowe aresztowanie

Tymczasowe aresztowanie jest jednym ze środków zapobiegawczych. Następuje ono wyłącznie na mocy postanowienia sądu na wniosek prokuratora. Prokurator we wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztu wymienić musi uzasadnienie. Są to dowody wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo. Niezbędne jest zawarcie w nim także okoliczności przemawiających za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa. Poza wymienionymi informacjami należy zawrzeć także określoną podstawę stosowania tego środka zapobiegawczego i konieczności jego zastosowania. Obowiązkowe jest wskazanie, że żaden inny niez izolacyjny środek zapobiegawczy z katalogu kodeksowego nie będzie wystarczający dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Do wniosku dołączone może być również zeznanie świadka świadczące o uzasadnionej obawie niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej.

Sąd po otrzymaniu wniosku oraz wysłuchaniu oskarżonego (lub podejrzanego) ma 24 godziny na rozpoznanie wniosku. Jeżeli w trakcie 24 godzin Sąd nie ogłosi podejrzanemu postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, ma obowiązek natychmiast go zwolnić. W przypadku postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania Sąd określić musi czas jego trwania. Niezbędne jest dodatkowo oznaczenie terminu, do którego aresztowanie ma trwać. Konieczne jest także uzasadnienie postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego. Należy wyjaśnić, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowania innego środka zapobiegawczego. Postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania doręcza się oskarżonemu. Czas trwania tymczasowego aresztowania liczy się od dnia zatrzymania. Jest uzależniony od wielu kwestii. Każdorazowo określa go sąd. W postępowaniu przygotowawczym okres ten nie może przekroczyć 3 miesięcy. Jednakże, w sytuacjach, w których ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy stosownie do potrzeby może przedłużyć tymczasowe aresztowanie. Jest to możliwe na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy. Kolejnego przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania może dokonać sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie. Łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat.

Środkiem odwoławczym mogącym wzruszyć decyzję sądu pierwszej instancji o zastosowaniu aresztu tymczasowego jest zażalenie. Wnieść je należy do właściwego Sądu Okręgowego. Robi się to za pośrednictwem sądu, który wydał zaskarżone postanowienie w ciągu 7 dni od ogłoszenia postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, jeżeli strona była obecna przy ogłoszeniu. Jeśli strona była natomiast nieobecna, obowiązujący termin to 7 dni od dnia doręczenia decyzji. Sąd rozpoznaje zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowni zażalenia wraz z niezbędnymi aktami. Warto wiedzieć, że złożenie zażalenia jest bezpłatne.

C. Jakie mam prawa w trakcie postępowania przygotowawczego?

i. Jakie mam prawa w zakresie dostępu do usług tłumacza ustnego i do tłumaczeń pisemnych?

Jeżeli zatrzymany nie zna wystarczająco języka polskiego przysługuje mu prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza. Prawo do pomocy tłumacza ma zastosowanie nie tylko do ustnych wypowiedzi podczas postępowania przygotowawczego, ale obejmuje również tłumaczenia pisemne dokumentacji takiej jak postanowienie o przedstawieniu, uzupełnieniu lub zmianie zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenie podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie. Nie jest wymagane pisemne tłumaczenie całych akt danej sprawy, a tylko materiałów niezbędnych dla zapewnienia oskarżonemu rzetelnego procesu.

ii. Jakie mam prawa w zakresie dostępu do informacji i do akt sprawy?

Organy prowadzące postępowanie przygotowawcze informują podejrzanego przysługujących mu prawach w danym etapie postępowania. Podejrzanemu przysługuje również prawo dostępu do akt sprawy, jeżeli nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa. Prawo to obejmuje swoim zakresem sporządzanie odpisów lub kopii oraz umożliwia wydanie za stosowną opłatą uwierzytelnionych odpisów lub kopii.

iii. Na czym polega moje prawo dostępu do adwokata i do poinformowania osoby trzeciej o mojej sytuacji?

Zatrzymanemu należy umożliwić nawiązanie kontaktu oraz bezpośrednią rozmowę z adwokatem lub radcą prawnym. W szczególnie uzasadnionych wypadkach zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny. Zatrzymanemu przysługuje również prawo zawiadomienia o zatrzymaniu osoby najbliższej lub innej wskazanej osoby, a także pracodawcy, szkoły, uczelni, dowódcy oraz osoby zarządzającej przedsiębiorstwem zatrzymanego albo przedsiębiorstwem, za które jest on odpowiedzialny. W przypadku zastosowania tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego lub inną osobę przez niego wskazaną.

iv. Na czym polega moje prawo do pomocy prawnej?

W pierwszej kolejności wskazać należy, że podejrzany może zatrudnić obrońcę na własny koszt. Podejrzany, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

v. Co należy wiedzieć o:

a. domniemaniu niewinności

Domniemanie niewinności jest jedną z najważniejszych zasad postępowania karnego. Każda osoba jest niewinna wobec przedstawianych jej zarzutów, dopóki nie udowodni jej się winy i nie zostanie ona stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Niedające się usunąć wątpliwości, które wynikły w trakcie postępowania rozstrzyga się zawsze na korzyść oskarżonego.

b. prawie do zachowania milczenia i do wolności od samooskarżenia

Prawo do zachowania milczenia obejmuje niektóre gwarancje procesowe przysługujące oskarżonemu, takie jak prawo do odmowy składania wyjaśnień czy odpowiedzi na pytania. Prawo to jest formą realizacji prawa do obrony i skorzystanie z niego nie może być oceniane na niekorzyść oskarżonego.

c. ciężarze dowodu.

Ciężar dowodu to powinność udowodnienia przed sądem poszczególnych kwestii wysuwanych w toku postępowania. W postępowaniu karnym ciężar dowodu spoczywa na oskarżycielu publicznym. Każda wątpliwość co do przedstawionych dowodów rozstrzyga się zawsze na korzyść oskarżonego.

vi. Jakie są szczególne gwarancje procesowe dla dzieci?

W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli nie ukończył 18 lat.

Oskarżony, który nie ukończył 18 lat, będzie mógł uczestniczyć w rozprawie w obecności przedstawiciela ustawowego lub osoby, pod której pieczęą pozostaje. Jeżeli udział tych osób nie jest możliwy, sąd wyznaczy asystenta rodziny, który posiada wymóg odpowiednich kwalifikacji do pracy z dziećmi. Ponadto, jeżeli podejrzany nie ukończył 18 lat to pouczenie wręcza się również przedstawicielowi ustawowemu lub osobie, pod której pieczęą podejrzany pozostaje, albo innej osobie wskazanej albo wyznaczonej. Wzory te będą dostosowane do wieku oraz zdolności poznawczych.

Istnieje również możliwość wyłączenia przez sąd jawność rozprawy w całości albo w części, gdy choćby jeden z oskarżonych nie ukończył 18 lat.

Wskazane regulacje wejdą w życie z dniem 15 lutego 2024 r.

vii. Jakie są specjalne gwarancje procesowe dla podejrzanych wymagających szczególnego traktowania?

Polskie przepisy przewidują zapewnienie obligATORYJNEJ obrony dla osób z niepełnosprawnościami umysłowymi, głuchymi, niemymi i niewidomymi.

Polska wprowadziła też rozwiązania ułatwiające dokonanie czynności procesowych z osobami niepełnosprawnymi umysłowo. Nowe przepisy przewidują możliwości przesłuchania wskazanych osób w innych warunkach niż te wskazane w przepisach ogólnych, tak aby czynności procesowa nie mogła wpłynąć negatywnie na ich niepełnosprawność.

Ponadto osoby te przed pierwszym przesłuchaniem otrzymują informacje, które zawierają opisowe lub graficzne przedstawienie przebiegu, sposobu i warunków czynności procesowej, tak aby ich niepełnosprawność nie wpływała na rozumienie ich praw oraz obowiązków.

D. Jakie terminy przewidziane przepisami prawa obowiązują w trakcie dochodzenia?

Dochodzenie powinno trwać 2 miesiące. Decyzją Prokuratora może być ono wydłużone do 3 miesięcy. Po przekroczeniu tego terminu w wypadkach szczególnie uzasadnionych Prokurator przedłuża postępowanie na dalszy czas oznaczony. W praktyce powoduje to, że zasadniczo nie ma górnej granicy czasowej, kiedy dochodzenie musi być skończone. Wszystko zależy od realiów sprawy i tego czy zachodzi "wypadek szczególnie uzasadniony". Z pewnością przesłankę tę spełnią wszystkie sytuacje, gdy zajdzie potrzeba dalszego prowadzenia postępowania dowodowego, poszukiwania podejrzanego, oczekiwania na

Śledztwo powinno trwać 3 miesiące. Po upływie tego okresu śledztwo może być przedłużone na dalszy czas oznaczony przez prokuratora nadzorującego śledztwo lub prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo. Ów "dalszy czas oznaczony" nie może przekroczyć roku. Należy jednak wskazać, iż i ta granica czasowa może być przekroczona. Zgodnie z przepisami procedury karnej, w szczególnie uzasadnionych wypadkach właściwy prokurator nadrzędny nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo może przedłużyć jego okres na dalszy czas oznaczony.

E. Jakie są etapy postępowania przedprocesowego, w tym alternatywy dla tymczasowego aresztowania i możliwości przekazania danej osoby do państwa pochodzenia (europejski nakaz nadzoru)?

Postępowanie przedprocesowe to w nomenklaturze polskiej procedurze karnej postępowanie przygotowawcze. Stanowi ono szereg czynności podejmowanych przez organy ścigania (np. policję, prokuraturę, straż graniczną), które mają służyć do wykrycia przestępstwa oraz osoby, która je popełniła (sprawcy).

Zanim nastąpi formalne wszczęcie przeprowadzane są czynności sprawdzające służące weryfikacji istnienia podstaw do wszczęcia postępowania.

Kiedy powstaje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, odpowiedni organ wszczyna postępowanie w formie dochodzenia bądź śledztwa. Jest to faza postępowania w sprawie (in rem), czyli prowadząca do wykrycia osoby, która dopuściła się przestępstwa. Faza ta trwa do momentu wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów konkretnej osobie.

Następnie przekształca się w fazę postępowania przeciwko konkretnej osobie (in personam), która poprzez wydanie i ogłoszenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów staje się podejrzanym. Organy ścigania zbierają w tym czasie materiał dowodowy (np. zabezpieczają przelewy z konta bankowego, przesłuchują świadków, uzyskują opinie biegłych) oraz mogą zastosować środki zapobiegawcze wobec podejrzanego (np. tymczasowe aresztowanie, dozór policji, poręczenie majątkowe, zakaz zbliżania się do wskazanych osób itp.).

Ostatnia aktualizacja: 02/08/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

2 - Moje prawa w trakcie rozprawy sądowej

A. Gdzie odbędzie się rozprawa?

Rozprawa sądowa odbywa się w budynku właściwego sądu, na uprzednio wyznaczonej sali rozpraw.

B. Czy zarzuty mogą ulec zmianie? Jeśli tak, jakie mam prawo do informacji w tym zakresie?

Zarzuty mogą ulec zmianie ze względu na okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy sądowej. Oskarżyciel ma prawo zarzucić oskarżonemu inny czyn nie objęty aktem oskarżenia. Jest też możliwa zmiana kwalifikacji prawnej zarzutu. Na wniosek oskarżonego można przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony. Przewodniczący składu sędziowskiego może przerwać rozprawę główną w celu przygotowania przez strony wniosków dowodowych lub sprowadzenia dowodu.

C. Jakie mam prawa w trakcie rozprawy?

i. Czy muszę stawić się w sądzie? W jakiej sytuacji mogę być nieobecny na rozprawie?

Oskarżony ma prawo brać udział w rozprawie. W niektórych sytuacjach przewodniczący lub sąd mogą uznać jego obecność za obowiązkową. W sprawach o zbrodnie obecność oskarżonego jest obowiązkowa podczas niektórych z faz rozprawy.

Jeżeli oskarżony wpadł się ze swej winy w stan powodujący niezdolność do udziału w rozprawie, w której jego udział jest obowiązkowy, sąd może postanowić o prowadzeniu postępowania pomimo jego nieobecności, nawet jeżeli nie złożył jeszcze wyjaśnień.

Jeżeli oskarżony, którego obecność na rozprawie lub posiedzeniu jest obowiązkowa, zawiadomiony o terminie rozprawy oświadcza, że nie weźmie udziału w rozprawie lub posiedzeniu, uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę lub posiedzenie albo zawiadomiony o nich osobiście nie stawia się na rozprawę lub posiedzenie bez usprawiedliwienia, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału. Sąd może jednak w tej sytuacji zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie oskarżonego.

W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe zatrzymanie i doprowadzenie lub przerywa w tym celu rozprawę albo też sąd ją odracza. Rozprawy nie przeprowadza się, jeżeli oskarżony nie został o niej prawidłowo powiadomiony oraz jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo wynika z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn, a także wtedy, gdy oskarżony usprawiedliwił należycie niestawiennictwo i wniósł o nieprzeprowadzanie czynności bez jego obecności. Usprawiedliwienie niestawiennictwa z powodu choroby oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa wymaga przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie przez lekarza sądowego.

ii. Jakie mam prawa w zakresie dostępu do usług tłumacza ustnego i do tłumaczenia pisemnego?

Jeżeli oskarżony nie zna wystarczająco języka polskiego przysługuje mu prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza. Co do zasady tłumacz bierze udział w rozprawie w miejscu przebywania oskarżonego niewładającego w wystarczającym stopniu językiem polskim.

iii. Czy mam prawo do adwokata?

Oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć. Oskarżony może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców. Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez oskarżonego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli nie ukończył 18 lat, jest głuchy, niemy lub niewidomy, zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona, zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

Oskarżony musi mieć obrońcę również wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę. Ponadto oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem okręgowym, jeżeli zarzucono mu zbrodnię.

iv. Jakie inne prawa procesowe powinienem znać? (np. przedstawienie podejrzanych przed sądem)

Oskarżony ma prawo, poza pomocą tłumacza i korzystania z obrońcy, m.in. do: składania wyjaśnień i odpowiedzi na pytania, odmowy składania wyjaśnień i odpowiedzi na pytania bez konieczności uzasadnienia swojej decyzji, do składania wniosków dowodowych i o dokonanie różnych czynności śledztwa, uczestniczenia w postępowaniu dowodowym, w tym do zadawania pytań osobom przesłuchiwanym, zapoznania się z treścią materiałów zgromadzonych w postępowaniu przygotowawczym, składania wniosków dotyczących dobrowolnego poddania się karze czy zaskarżenia wyroku.

D. Kary, które sąd może orzec

Sąd może orzec kary przewidziane w kodeksie karnym. Aktualnie pod pojęciem kar należy rozumieć grzywnę, ograniczenie wolności, pozbawienie wolności, 25 lat pozbawienia wolności oraz dożywotnie pozbawienie wolności. Należy również pamiętać, że w sytuacjach przewidzianych prawem sąd oprócz kary może nałożyć na oskarżonego środek karny, których aktualny katalog znajduje się w kodeksie karnym. Od dnia 1 października 2023 roku będzie istniała możliwość orzeczenia kary do 30 lat pozbawienia wolności oraz zostanie usunięta jednostkowa kara 25 lat pozbawienia wolności.

Ostatnia aktualizacja: 02/08/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

3 - Moje prawa po zakończeniu rozprawy

A. Czy mam prawo do odwołania się od orzeczenia sądu?

Tak, postępowanie karne jest dwuinstancyjne - od orzeczenia sądu wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć wyłącznie samo uzasadnienie orzeczenia. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. W odwołaniu należy wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie, a także podać, czego się domaga. Środek odwoławczy należy wnieść na piśmie do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie. Strona przeciwna może złożyć pisemną odpowiedź na środek odwoławczy. Termin do wniesienia apelacji od wyroku wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem. Wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem należy zgłosić w sądzie, który wydał orzeczenie, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia orzeczenia, a jeżeli ustawa przewiduje doręczenie orzeczenia, od daty jego doręczenia.

Art. 426 § 2 kodeksu postępowania karnego - od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, zastosowaniu środka zapobiegawczego, nałożeniu kary porządkowej, zawieszeniu postępowania oraz w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekł sąd odwoławczy, przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego. Termin do wniesienia zażalenia wynosi 7 dni.

B. Jakie mam inne możliwości zaskarżenia orzeczenia?

Kasacja: Od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie oraz od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a Kodeksu karnego może być wniesiona kasacja. Do wniesienia kasacji uprawnione są strony. Jednakże strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, co do zasady nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść. Ograniczenie to nie dotyczy uchybień wymienionych w art. 439 Kodeksu postępowania karnego. Termin do wniesienia kasacji dla stron wynosi 30 dni od daty doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem. Wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem należy zgłosić w sądzie, który wydał orzeczenie, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia orzeczenia, a jeżeli ustawa przewiduje doręczenie orzeczenia, od daty jego doręczenia. Strona wnosi kasację do Sądu Najwyższego za pośrednictwem sądu odwoławczego

Wznowienie postępowania:

Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznowia się, jeżeli:

po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że:

skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze,

skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary,

sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne, błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu.

Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie; wznowienie nie może nastąpić na niekorzyść oskarżonego.

potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić **na wniosek oskarżonego**, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu, jeżeli:

sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność,

orzeczenia, o którym mowa w art. 100 § 3 i 4 Kodeksu postępowania karnego, wydanego pod nieobecność skazanego nie doręczono skazanemu albo doręczono w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o jego treści oraz o przysługującym mu prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

Postępowanie wznowia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. (bezwzględne przyczyny odwoławcze), przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia:

Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. Od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną, oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje. Skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Skargę wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwóch lat od dnia jego uprawomocnienia się.

C. Jakie skutki będzie mieć dla mnie wyrok skazujący?

i. Rejestr kary

Twoje dane pojawią się w Krajowym Rejestrze Karnym. Fakt umieszczenia informacji o skazaniu będzie stanowił przeszkodę np. w podjęciu zatrudniania, gdzie wymagane będzie zaświadczenie o niekaralności.

v. wykonanie kary, przekazywanie więźniów, warunkowe zwolnienie i kary alternatywne

Skutkiem prawomocnego wyroku skazującego będzie odbycie kary orzeczonej. Wobec skazanego będą zastosowane również orzeczone wraz z karą środki karne. Ponadto prawomocne skazanie za niektóre przestępstwa może rodzić konsekwencje przewidziane w innych przepisach prawa np. utratę pracy, co do której istnieje wymóg niekaralności.

W razie prawomocnego skazania obywatela polskiego przez sąd państwa obcego na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu albo prawomocnego orzeczenia wobec obywatela polskiego środka polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu tego państwa z wnioskiem o przejęcie skazanego albo osoby, wobec której orzeczono środek, w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka w Rzeczypospolitej Polskiej.

W razie prawomocnego skazania cudzoziemca przez sąd polski na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu albo prawomocnego orzeczenia wobec niego środka polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu państwa, którego skazany albo osoba, wobec której orzeczono środek, jest obywatelem, z wnioskiem o przejęcie go w celu odbycia kary lub wykonania środka. Przekazanie orzeczenia do wykonania w państwie obcym jest niedopuszczalne, jeżeli orzeczenie nie jest prawomocne albo nie podlega wykonaniu oraz gdy skazany na karę pozbawienia wolności lub osoba, wobec której orzeczono środek polegający na pozbawieniu wolności, nie wyraża zgody na przekazanie.

Na wniosek skazanego istnieje możliwość jego warunkowego zwolnienia z odbywania reszty kary pozbawienia wolności. Skazany musi spełnić określone przesłanki, jednak każdorazowo decyzja w tej kwestii należy do sądu penitencjarnego. Skazany może zostać warunkowo zwolniony po odbyciu przez niego co najmniej połowy kary, jednak nie wcześniej niż po odbyciu 6 miesięcy kary pozbawienia wolności. W przypadku skazanego recydywisty sąd może zastosować warunkowe zwolnienie dopiero po odbyciu przez niego co najmniej 2/3 kary. Warunkowe przedterminowe zwolnienie jest jednym z tzw. środków probacyjnych – poddających sprawcę próbie. Okres próby wyznaczony po uwzględnieniu wniosku skazanego nie może być krótszy niż 2 lata ani dłuższy niż 5 lat. W sytuacji warunkowego zwolnienia z kary 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności okres próby wyniesie 10 lat.

Kary alternatywne wymierzone są zamiast kary pozbawienia wolności. Jeżeli przestępstwo jest zagrożone tylko karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, a wymierzona za nie kara pozbawienia wolności nie byłaby surowsza od roku, sąd może zamiast tej kary orzec karę ograniczenia wolności nie niższą od 3 miesięcy albo grzywnę nie niższą od 100 stawek dziennych, jeżeli równocześnie orzeka środek karny, środek kompensacyjny lub przepadek. Kary pozbawienia wolności nie można zamienić na karę alternatywną w przypadku sprawców, którzy popełniają przestępstwo działając w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa pozbawowego oraz sprawców przestępstw o charakterze terrorystycznym.

Ostatnia aktualizacja: 02/08/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.